

המעבר מבית-ספר יסודי לחטיבת הביניים: הצעה לתוכנית התערבות לימודית להיכרות עם העדות והדתות השונות במעבר לחטיבת הביניים

הנדיה ענתיר

מנחה: ד"ר ציפורה מרגלית

נכתב במסגרת לימודי תואר שני בתוכנית להוראה רב-תחומית

תקציר

תושבי הכפר מגיאר הנם בני שלוש דתות: דרוזים, נוצרים ומוסלמים. הם נבדלים גם בהיבט התרבותי משום ששוני עדתי מתבטא גם בשוני תרבותי. הגברת המודעות למאפייני העדות השונות ויצירת קרבה חברתית בין בני העדות תוך יצירת אקלים התומך ברב-תרבותיות, נחשבות, בעיני, כמטרות חינוכית אשר יסייעו לתלמידים לבצע מעבר חלק מבתי הספר היסודיים לחטיבת-הביניים.

חוסר האיזון בחלוקת תלמידי הכפר מבחינת השתייכותם העדתית לבתי הספר היסודיים, מקשה על המעבר שלהם לחטיבת הביניים ועל המפגש הראשון שלהם עם תלמידים מעדות ותרבויות שונות. אוכלוסיית התלמידים בבתי הספר היסודיים אינה מאוזנת מבחינת השייכות העדתית. ביי"ס יסודי ג' קולט רק תלמידים דרוזים; ביי"ס יסודי א' קולט תלמידים דרוזים אך רוב התלמידים בו הם מוסלמים; ביי"ס יסודי ב' קולט תלמידים מוסלמים, דרוזים ורוב התלמידים בו הם נוצרים; ביי"ס יסודי ד' קולט תלמידים דרוזים, חלק קטן מתלמידיו נוצרים והרוב מוסלמים; ביי"ס יסודי ה' קולט תלמידים דרוזים ומוסלמים. בסיימם את כיתה ו' בבתי הספר היסודיים, עוברים התלמידים לחטיבת הביניים אשר קולטת את כל התלמידים מכל העדות. חשוב לציין שעבור חלק גדול מהתלמידים, רק במעבר לחטיבת הביניים מתקיים המפגש הראשון שלהם עם תלמידים מעדות אחרות.

ההיכרות עם תרבות חדשה, מנטליות חדשה ומנהגים חדשים, מקשה ומשפיעה על הסתגלותם של התלמידים במעבר לחטיבה. העבודה בודקת שני קשיים עיקריים במעבר: קשיים לימודיים וקשיי הסתגלות כתוצאה ממפגש ראשון עם תלמידים מעדות שונות. שני קשיים אלה עלולים לגרום לכישלון בלימודים, לניתוק מפעילויות בביה"ס והחמור ביותר לנשירה מביה"ס. לכן חשבתי על בניית תוכנית התערבות לימודית שמטרתה לסייע בצמצום פערים ובהפחתת מתח וניכור ולעזור בהשתלבות החברתית והרב-עדתית.

היעד העיקרי של המחקר הנוכחי היה להציג את תמונת המצב הנוכחית של יחסי בני העדות השונות בחטיבת הביניים בכפר מגיאר, ולתת מענה למעבר קל ולהסתגלות לימודית וחברתית בחטיבה באמצעות עיצוב תוכנית התערבות לימודית, שתהיה תוכנית אלטרנטיבית אינטרדיסציפלינרית משמעותית ללומדיה, אשר תעזור לתלמידי כיתות ז' להתגבר על המעבר לחטיבה, ועל המפגש עם תלמידים מעדות אחרות. יישום התוכנית יביא לשיפור משמעותי של אקלים ביה"ס, להגברת תחושת השייכות וערך הכבוד לאחר, הכרה והוקרה למאפיינים של דתות ותרבויות שונות.

שאלת המחקר: עד כמה תלמיד בכיתה ז' מכיר את הערכים הבסיסיים, ההיסטוריים והמורשת של הדתות השונות בכיתתו, ועד כמה הידע מקדם את ההשתלבות החברתית בכיתה? מה התלמיד יודע על בני העדות האחרות בכיתה ועד כמה הוא מרגיש שם נוח?

אוכלוסיית המחקר

במחקר השתתפו 149 תלמידים מכיתות ז' בחטיבת הביניים בכפר מגיאר. 102 תלמידים דרוזים; 20 תלמידים נוצרים; 27 תלמידים מוסלמים. התלמידים הגיעו לחטיבה מארבעה בתי-ספר יסודיים

המפוזרים בכפר ואשר בכל אחד מהם חלוקה עדתית שונה. מבי"ס יסודי ג' הגיעו 85 תלמידים דרוזים (חשוב לציין שביסודי ג' לומדים רק תלמידים דרוזים); מבי"ס יסודי ב' הגיעו 2 תלמידים דרוזים, 20 תלמידים נוצרים ו-3 תלמידים מוסלמים; מבי"ס יסודי ה' הגיעו 3 תלמידים דרוזים ותלמיד מוסלמי אחד; מבי"ס יסודי א' הגיעו 12 תלמידים דרוזים ו-23 תלמידים מוסלמים.

לתלמידים הועבר שאלון הבדק שלושה תחומים: מידת ההיכרות עם המורשת של כלל העדות; מידת הקרבה החברתית לבני העדות האחרות; מאפייני רקע: מין, דת, שם בי"ס יסודי.

הממצאים

לאחר ניתוח השאלון התקבלו מספר תוצאות חשובות. הממצאים העיקריים היו שהתלמידים דיווחו על מידת היכרות גבוהה עם ההיסטוריה של העדות השונות. מצד שני התקבלה תמונה שונה באשר להיגד שעסק ברצונם של התלמידים להכיר ערכים בסיסיים של דתות אחרות; לתלמידים הייתה מוטיבציה נמוכה למדי להכיר ערכים בסיסיים של דתות אחרות. ממצא עיקרי אחר באשר למרכיב הרגשי, הצביע על כך שהתלמידים הביעו רגשות חיוביים בכל הנוגע למגע עם בני העדות האחרות. עם זאת התלמידים העדיפו שהכיתות תהיינה הומוגניות מבחינה עדתית. בבדיקת מרכיב רגשי אחר של עמדת התלמידים כלפי המפגש עם בני עדות אחרות, נמצא כי לנוצרים יש חששות כאשר מתקרבים אליהם בני עדות אחרות, יותר מאשר למוסלמים ולדרוזים. בנוסף לשני ממצאים אלה אפשר להוסיף שתחושת התלמידים לגבי ביה"ס מצביעה על שוני בין התלמידים מהעדות השונות. תחושות התלמידים הנוצרים והמוסלמים היו חיוביות יחסית לתחושותיהם של התלמידים הדרוזיים.